

Ett mer jämlikt och jämställt Västra Götaland

Budget för Västra Götalandsregionen 2016-2018

Vänsterpartiet Västra Götalandsregionen

Din röst i regionen

Innehållsförteckning

Förord	sidan 4
Våra grundläggande värderingar	sidan 5
Hälso- och sjukvård	sidan 9
Vägen till en bra personalpolitik	sidan 24
Hållbar utveckling	sidan 27
Ekonomi, styrning och regionövergripande verksamheter	sidan 36
Regionbidrag	sidan 43

Fotografer

Fotot på sidan 4 är taget av Niklas Theodorsson.

Fotot på sidan 9 är taget av Monica Djurner.

Förord

Vi lever i en tid av snabba förändring och kontraster i ett samhälle där grupper ställs mot varandra där samhälleliga strukturer suddas ut och ersätts med individens ansvar. Där valfrihet blir ett begrepp som används för att ge några lite mer istället för att ge alla den välfärd som ger möjlighet till det "Goda livet" i Västra Götaland. Människor söker sig till vårt land och vår region för att få hjälp efter att ha flytt från krig och terror. De ska vara välkomna, kunna bidra med sina kunskaper och erfarenheter och få stöd och insatser när det behövs – det handlar om solidaritet och humanism. Vänsterpartiet står upp för alla människors lika värde och lika rätt. Vi gör inte skillnad på barn till fattiga EU-migranter, barn som tvingas leva "osynliga" som papperslösa eller barn födda och uppväxta här. För oss är det en självklarhet att alla barn ska ha samma rätt till ett liv i hälsa och kostnadsfri sjukvård.

Vår budget är en oppositionsbudget med en politik för minskade hälsoklyftor och en hälso- och sjukvård efter behov. När vi var med och styrde Västra Götalandsregionen förra mandatperioden märktes det att vår politik gör skillnad. Flera av de förslag som beslutades då är idag något som våra regioninvånare kan ta del av varje dag, som gratis tandvård upp till 24 års ålder, fria glasögon till barn, mer jämställda löner för våra anställda. I den andan fortsätter vi nu att presentera framåtsyftande förslag i budgeten för 2016. Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi vill ha en jämlik och jämställd vård på lika villkor, vi arbetar för en tillväxt och utveckling på kvinnors villkor. Vi vill vara en förebild som arbetsgivare med satsningar på högre löner för det kvinnodominerande vård och omsorgsarbetet, minskat lönegap och förbättrade arbetsvillkor. Sex timmars arbetsdag är en fråga vi i vänsterpartiet drivit i många år, vi ser nu alltfler försök i denna riktning, vi välkomnar och stöttar den utvecklingen men det är viktigt att det blir mer än projekt och försök. Vi vill öka tillgängligheten till screeningverksamheter som mammografi genom att göra den avgiftsfri. Vi kommer att arbeta för människors delaktighet och en personcentrerad vård och kommer fortsatt att vara den trovärdiga och drivande kraften mot vinster i välfärden och marknadsanpassning av sjukvården.

Den ojämlika hälsans största utmaningar är möjligheten till utbildning och arbete. Regionen har förutsättningar att i bred samverkan ta sig an dessa viktiga framtidsfrågor genom att omsätta programmet för folkhälsa "Samling för social hållbarhet" till praktisk handling. Detta dokument, som arbetats fram under vänsterpartiets ledning, måste ges prioritet i arbetet för ett mer jämlikt Västra Götaland.

Alla människors lika värde är grundläggande i ett samhälle där klass-, könsklyftor och rasism inte tolereras, där personer med olika funktionsförmågor inte diskrimineras, där personer oavsett sexuell läggning accepteras och bemöts utifrån sina villkor. Arbetet för ett öppet, mångkulturellt och tolerant samhälle är en förutsättning för ett jämlikt och hållbart samhälle. Det är en förutsättning och grund för den hållbara tillväxt och utveckling vi Vänsterpartiet vill se i Västra Götaland.

Eva Olofsson, Gruppledare för Vänsterpartiets regionfullmäktige

Våra grundläggande värderingar

I praktisk handling prövas och stärks idéerna. Inget steg framåt får avfärdas som alltför obetydligt. Vårt mål är inte ett utopiskt paradiset, utan ett solidariskt samhälle som byggs av och för människor.

Demokrati och hälsa

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vår politik och verksamhet bestäms av vårt mål: att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet. Ett samhälle befriat från klass-, köns- och etniskt förtryck, ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män bygger sin egen framtid i frihet och samverkan.

I praktisk handling prövas och stärks idéerna. Inget steg framåt får avfärdas som alltför obetydligt. Vårt mål är inte ett utopiskt paradiset, utan ett solidariskt samhälle som byggs av och för människor.

I Västra Götalandsregionen jobbar vi för ett jämlikt samhälle och en jämlik hälsa. Vi vill sluta hälsoklyftorna och varje politiskt förslag ska ha det som grund. Det är möjligt att göra det om vi väljer att prioritera det.

Hälsa är ett bredare begrepp än frånvaro av sjukdom. Det är ojämlika ekonomiska förhållanden och klyftor i utbildningsnivåer som leder till en ojämlik hälsa. Behoven, inte efterfrågan, ska vara styrande i alla våra prioriteringar. Västra Götalandsregionens verksamheter har vi möjlighet att påverka. Vi ska använda den möjligheten till att sluta klyftorna i samhället.

Stora obalanser och viktiga lösningar

Vi ser flera stora strukturella obalanser som vi i vår budget kommer med förslag som alla leder till en bättre balans i Västra Götalandsregionens verksamheter.

Allt hänger ihop på flera led. Problembilden är mer komplex än vad en kort sammanfattning ger sken av. Det finns inga enkla och snabba lösningar. Vänsterpartiet har ett

budgetförslag 2016-2018 som tar steg i rätt riktning, viktiga steg mot att minska dessa obalanser.

Vi har en stor obalans i befolkningens hälsa. Hälso- och sjukvården har en viktig uppgift i att motverka denna obalans. Vi prioriterar att göra mammografiundersökning, gynekologisk cellprovsscreening och influensavaccinering avgiftsfria så att de inte väljs bort av de som har sämst ekonomiska förutsättningar. Vi satsar på vård till flyktingar. Besök på ungdomsmottagningar blir avgiftsfria och unga ska få välja preventivmedel fritt. Vi utökar den fria tandvården för unga.

Stora delar av hälso- och sjukvården är i obalans. Sjukhusen dras med överbeläggningar och köer samtidigt de har svårt att hålla sina ekonomiska ramar. Vi lägger en budget som gör att vården slipper bli jagad av ständiga effektiviseringskrav genom att ge hälso- och sjukvården realistiska ekonomiska villkor. Vi gör en satsning på vårdplatser för att få bort överbeläggningarna på sjukhusen. Psykiatrin förstärks, liksom vården av de sköra äldre. Hemsjukvården ska utvecklas.

Personalsituationen är i obalans. Vi har svårt att rekrytera och behålla personal. Våra anställda har allt högre sjukfrånvaro, jobbar för mycket övertid, har för låga löner och känner sig allt för ofta otillräckliga. Vi satsar på höjda ingångslöner och riktade satsningar för att komma tillrätta med könsdiskrimineringen i kvinnodominerade yrken. Genom våra satsningar på fler vårdplatser och mer resurser till hälso- och sjukvården kommer vi att skapa en bättre arbetsmiljö. Vi fortsätter den viktiga satsningen på att sjuksköterskor ska få betald fortbildning till specialistsjuksköterska. Vi vill se försök med arbetstidsförkortning inom hälso- och sjukvården.

Vi har en regional och social obalans där regionen inte håller ihop idag. Ökade klyftor i hälsa hänger ihop med människors privatekonomi, utbildningsnivå, etnicitet och kön. Det krävs ett aktivt arbete för att motverka dessa skillnader. Inom regionutvecklingsområdet har vi en tydlig prioritering mot utbildningssatsningar. Det måste vara möjligt att bo och arbeta i hela Västra Götaland. Därför gör vi en långsiktig satsning på att få en rundare region genom att sänka priset på Regionen runt-kortet och hålla tillbaka kostnadsökningen i kollektivtrafiken. Det skapar större arbetsmarknadsregioner och är samtidigt en prioritering för omställning till ett hållbart samhälle. Vi vill skapa förutsättningar för fungerande primärvård på landsbygden genom att ställa rimligare krav på vårdcentralerna.

Mänskliga rättigheter

Alla människors lika värde är grundläggande i ett samhälle där klass- och könsklyftor inte tolereras, där personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras, där personer oavsett sexuell läggning accepteras – bemöts på samma villkor. Arbetet för ett öppet, mångkulturellt och tolerant samhälle är en förutsättning för ett jämlikt och hållbart samhälle. Det är en förutsättning och grund för den hållbara tillväxt och utveckling vi Vänsterpartiet vill se i Västra Götaland.

PRIORITERADE MÅL

- **Diskriminering ska motverkas genom att ett rättighetsbaserat förhållningssätt genomsyrar all verksamhet i regionen.**
- **Alla Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara tillgängliga för alla invånare.**

Förutsättningar finns i vår region för att kunna ge våra anställda rätt kunskap i att ge alla ett gott bemötande och att erbjuda rätt vård. De mänskliga rättigheterna ska genomsyra allt vi gör inom Västra Götalandsregionen. Att anställda och förtroendevalda har tagit till sig kunskap och reflekterat över rättigheternas koppling till den egna verksamheten, är en grund för ett aktivt arbete för ett mer jämlikt Västra Götaland. Det innebär att förstå hur klass, kön, etnicitet, funktionsnedsättning, religiös tillhörighet eller sexuell läggning påverkar hur en individ har tillgång till vård och bemöts av vårdens anställda. Dessa parametrar påverkar också i vilket omfattning vi känner att kulturella uttryck speglar och berör oss.

HBT-diplomering är ett sätt att säkerställa våra anställdas kunskaper i att undvika diskriminering vad gäller sexuell läggning. HBT-diplom ges efter en utbildningsinsats till de anställda och anordnas av Närhälsans kunskapscentrum för sexuell hälsa. Vänsterpartiet står upp för att vi har ett fokuserat och tydligt arbete med Rättighetskommittén som drivande i utvecklingen. Det är viktigt att uppdraget är tydligt och välstrukturerat med goda möjligheter till samråd med brukarorganisationerna.

Tillgängligheten till våra verksamheter och till vår kollektivtrafik måste bli bättre. Att diskrimineras på grund av att lokaler eller fordon inte är anpassade till en verklighet som många människor lever och verkar i varje dag är inte acceptabelt, därför lägger Vänsterpartiet extra resurser till att genomföra de kartläggningar som är grund för att utveckla tillgänglighetsdatabasen. Detta arbete skapar också arbetstillfälle. Det är också viktigt att de fel och brister som finns åtgärdas. Därför tycker vi att det är bra att det nu läggs en separat investeringsram för detta ändamål. Vänsterpartiet kommer att följa upp hur dessa medel används och om nödvändigt kräva att genomförandet av åtgärder snabbas på.

"Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap. Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt." (FN:s deklaration om mänskliga rättigheter)

Asylsökandes och papperslösas rätt till vård är bara till viss del löst genom lagstiftningen. De omfattas endast av "vård som inte kan anstå", inte all sjukvård. Barnen som är asylsökande eller papperslösa har rätt till full och kostnadsfri hälso- och sjukvård. Det finns dock brister i den praktiska tillämpningen inom vården som måste följas upp. Vi vill att även EU-migranter, vars hemländer vägrar betala deras vård, ska omfattas av samma rätt till vård. Som ett första steg vill vi se full kostnadsfri sjukvård för barn till EU-migranter.

Könsdiskriminering tar sig många uttryck. Män, kvinnor och transpersoner bemöts olika av hälso- och sjukvården utifrån stereotyper om hur hen förväntas vara. Ett stereotypt bemötande påverkar även diagnoser och behandlingar. Att förstå mekanismerna och våga fråga om våld i nära relationer och våldtäkter är utvecklingsområden för hälso- och sjukvården.

Regionfullmäktige har beslutat om implementering av Barnkonventionen i regionens verksamheter. Mycket av det genomförandet återstår och behöver prioriteras. Regionens spetskompetens finns inom Kommittén för rättighetsfrågor/utvecklingscentrum för barns hälsa och rättigheter. Barnrättsperspektiv ska ingå som en del av underlaget inför beslut i regionen.

UPPDRAG

- Enheter inom primärvården och den psykiatriska öppenvården som ännu inte är diplomerade får i uppdrag att prioritera sitt arbete med att bli HBT-diplomerade.
- Alla styrelser/nämnder och förvaltningsledningar ska genomgå grundutbildning i rättighetsbaserat arbete under mandatperioden.
- Kommittén för rättighetsfrågor får i uppdrag att höja tempot i kartläggningen i Tillgänglighetsdatabasen, och utveckla samarbetet med kommunerna.

Förändringar i regionbidrag

- Kommittén för rättighetsfrågor tillförs 3 mnkr från 2016 för att höja tempot i kartläggning av tillgänglighet till Tillgänglighetsdatabasen.

Hälso- och sjukvård

Vänsterpartiets hälso- och sjukvårdspolitik bygger på solidaritet, på en omfördelning från de som har till de som inte har, från de som arbetar och är friska till de som är sjuka och i behov av vård. Behoven av omfördelning är stora i dagens Sverige där ohälsan drabbar människor i utsatta livssituationer både oftare och hårdare.

Vänsterpartiets grundsyn på vården

Vänsterpartiets hälso- och sjukvårdspolitik bygger på solidaritet, på en omfördelning från de som har till de som inte har, från de som arbetar och är friska till de som är sjuka och i behov av vård. Behoven av omfördelning är stora i dagens Sverige där ohälsan drabbar människor i utsatta livssituationer både oftare och hårdare. Vården ska alltid prioritera de med störst behov av vård först. Denna grundläggande prioritering försvåras när marknadskrafter och vårdval har gjort att mer vård styrs av efterfrågan istället för av behov.

För att lyckas göra vården och hälsan mer jämlik krävs att hälso- och sjukvården utvecklar bättre kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter och normkritiskt förhållningssätt. Utrikes födda, människor med funktionsnedsättning och hbtq-personer lider av större ohälsa, och ohälsa drabbar kvinnor på ett annat sätt än män. Hälso- och sjukvården måste närma sig patienter och blivande patienter i en jämlik dialog och med kunskap om de olika livsvillkor olika grupper lever under. Det krävs en satsning på att få fler auktoriserade tolkar inom hälso- och sjukvården. Vården ska bygga på alla människors lika värde. Vård till papperslösa och till EU-migranter måste erbjudas på samma villkor som till andra. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor måste öka och det måste finnas bättre rutiner att fråga om någon utsatts för våld samt bra rutiner för att ta hand om de som drabbats. Barn som utsatts för eller bevittnat våld måste uppmärksammas och få stöd.

Hälso- och sjukvården måste sätta patienten och personen i centrum genom att utveckla en personcentrerad vård. Hälso- och sjukvårdens möte med patienten ska ske mellan två likställda parter som gemensamt formulerar patientens vårdkedja i en pågående dialog med

PRIORITERADE MÅL

- Säkerställa att vården är jämlik och jämställd genom att omotiverade skillnader byggd på kön, social bakgrund, etnicitet, geografi, sexuell läggning, funktionalitet eller ålder försvinner.
- Hälso- och sjukvården ska kännetecknas av en kvalitetsdriven verksamhetsutveckling där alla personalgrupper involveras och patienterna är aktiva deltagare.
- Förbättrad delaktighet för patienter och anhöriga.

lyhördhet som nyckelord. Det krävs en kulturresa för att vården ska nå detta nya förhållningssätt att se personen och inte enbart patienten.

Hälso- och sjukvårdens utveckling får inte utformas i slutna rum utan måste ske i takt med samhället. De demokratiskt valda politikerna har en nyckelroll som medborgarnas företrädare i utvecklingen som måste ske i dialog med både forskare, läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och all annan vårdpersonal; med ekonomer, logistikere och HR-folk; med patient- och brukarorganisationer. En bred demokratisk dialog kommer att ge en bättre förankring mellan befolkningens prioriteringar och de vägval som görs inom hälso- och sjukvården.

För att nå en hälso- och sjukvård av hög kvalitet och effektivitet måste förändringsarbetet i hälso- och sjukvården ske underifrån. Alltför ofta har förändringsarbete i hälso- och sjukvården drivits uppifrån för att nå ekonomiska nedskärningar, eller alltför nära den medicinska forskningen och därför varit dominerat av läkarna och forskarna. Effektiviseringskravet har varit förödande genom att skapa ett ständigt fokus på nedskärningar inför nästa år. För att få en effektiv hälso- och sjukvård krävs det ett förändringsarbete som använder kunskapen och erfarenheten hos alla personalgrupper. Detta verksamhetsnära förändringsarbete är en central del i att skapa en vård som leder till större arbetsglädje och bättre arbetsmiljö för personalen och högre kvalitet och bättre bemötande för patienterna.

Det stora antalet flyktingar som kommer till Sverige gör att det krävs satsningar för att säkra deras tillgång till nödvändig hälso- och sjukvård. Därför tillförs Hälso- och sjukvårdsstyrelsen resurser för detta. Det flyktingbarnteam som finns i Göteborg är ett exempel på en typ verksamhet som behövs i resten av Västra Götalandsregionen. Vi vill också starta ett kunskapscentrum om vård för flyktingar och asylsökande.

UPPDRAG

- Alla verksamheter ska göra en årlig återrapportering av om vården är jämlik och jämställd med en åtgärdsplan för att få bort omotiverade skillnader.
- Samtliga sjukhus ska under året påbörja ett aktivt förändringsarbete med att genomföra personcentrerad vård.
- Alla utförare ska göra en årlig återrapportering till Regionstyrelsen om hur de arbetat med att förbättra bemötande och minska diskriminering.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för hur vårdpersonalens administrativa börda kan minska och patienttiden öka.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att ta fram regionala riktlinjer om vilka verksamheter som ska fråga på rutin efter våld i nära relationer och mot barn.

Mer vård ska erbjudas nära

Den vård människor behöver ofta ska de kunna få nära. För Vänsterpartiet är detta en formulering vi tar på allvar. De svagaste, äldre eller psykiskt sjuka patienterna har svårast att förflytta sig eller välja vårdgivare i de valfrihetssystem som finns.

Navet i Vänsterpartiets vision av närsjukvård är primärvården. Vårdcentralen är invånarnas naturliga ingång till hälso- och sjukvården, och för de mest sjuka grupperna ska vårdcentralen vara hjälpen och stödet så att patienten slipper känna sig vilsen mellan vårdnivåerna. Vi vill att primärvården tar steget fram och gör mer av den öppna vården. Det kräver vårdcentraler som har tillgång till många yrkesgrupper som kan samarbeta runt patienterna. Primärvården har en unik roll i att hålla ihop vårdens gränssytor och patienternas överlämningar mellan olika vårdnivåer. De två vårdvalssystemen för primärvård och primärvårdsrehabilitering har slagit sönder det naturliga i dessa samarbeten. Men kraven på multiprofessionellt samarbete runt patienterna över vårdnivåerna kan inte sänkas för att systemen motverkar samarbete. Alla kroniskt sjuka patienter har rätt till en fast vårdkontakt som ska kunna guida och hjälpa dem rätt. Primärvården ska genom 1177 vara de som ger guidning och svar när människor har frågor.

Närhälsan måste vara offensiva i att bedriva primärvård av god kvalitet och med god tillgänglighet i hela regionen. Regelsystemet i Krav- och kvalitetsboken måste anpassas så att vårdcentralerna även på landsbygden får realistiska villkor att bedriva bra vård.

Att ge patienter vård tidigt och nära är både bra för patienten och är en effektiv resursanvändning. Hälso- och sjukvårdsnämnderna har en nyckelroll i att utveckla fungerande system för att erbjuda hälso- och sjukvård i hemmet som passar de geografiska förutsättningarna i deras område. Det kan vara samverkande sjukvård, mobila team eller hemsjukvårdsläkare eller att börja med mobil röntgen där patienter kan röntgas på äldreboenden och slippa åka till sjukhuset.

Närsjukvårdscentrum utanför akutsjukhusen är en bra, tydlig idé för att erbjuda breda patientgrupper besök hos läkarspecialister. Planerna för att bygga specialistsjukvårdscentrum och dagkirurgiska centrum i Göteborg är ett prioriterat utvecklingsområde de kommande åren för att klara göteborgarnas behov av närsjukvård och komma bort från kortsiktiga upphandlingar. De nuvarande lokalsjukhusen kan inte vara allt inom närsjukvården. Många av lokalsjukhusen kommer inte att ha vårdplatser, men de ska användas klokt i närsjukvården. Flera av dem kommer att användas som dagkirurgiska centrum och även ha en naturlig användning som jourmottagningar inom primärvården. De resurser som satsas på minskade köer inom vårdgaranti ska styras om från upphandlingar till ökad verksamhet på våra egna sjukhus.

Den lagstadgade vårdgarantin bör utvecklas till en vårdkedjegaranti med fokus på fungerande processer inklusive undersökningar. Den ska även vara medicinskt prioriterad efter behov. Men det viktigaste förhållningssättet är att alla vårdnivåer och all vårdpersonal arbetar efter ett köfritt arbetssätt. Patienten ska gå hem från en undersökning med en tid för nästa del i sin

PRIORITERADE MÅL

- **Invånarna ska erbjudas en sammanhållen vård oavsett vårdnivå eller vårdgivare.**
- **Samtliga närsjukvårdscentrum och dagkirurgiska centrum ska bedrivas i egen regi för att få till bästa möjliga samarbete mellan dem och akutsjukhusen.**

behandlingskedja. I ett personcentrerat arbetssätt där vården planeras i samråd med patienten är det självklart att arbeta på det sättet.

Vänsterpartiet var emot införandet av ett vårdval för rehabilitering, och vi har fått rätt i våra farhågor. Systemet skapar ett fokus på produktion och intäkter istället för ett fokus på kvalitet, och med kryphål som vårdgivare utnyttjar för att tjäna så mycket som möjligt. Istället vill vi att ett regionalt vårdprogram för rehabilitering tas fram med fokus på kvalitet och ökade inslag av evidensbaserad vård, samt att vårdval rehab avslutas så snart det är möjligt. Det finns tydliga könsskillnader inom delar av rehabiliteringsvården som måste åtgärdas.

UPPDRAG

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att utreda kostnader och styreffekter av att införa avgiftsfri primärvård.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram en strategi för utvecklingen av den offentliga primärvården ur ett befolkningsperspektiv med hänsyn till jämlik vård i hela Västra Götaland.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att så snart det är möjligt avskaffa vårdvalet för rehabilitering och istället ta fram ett regionalt vårdprogram för att få en mer jämlik och jämställd vård inom rehabiliteringsområdet.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att ta fram en telemedicinsk strategi för att kunna använda telemedicin i närsjukvårdsutvecklingen på vårdcentraler och lokalsjukhus.

Det goda livet för sjuka äldre

Vi lever i en tid av förändring med en åldrande befolkning som växer och som håller sig friskare allt högre upp i ålder. Alla äldre har rätt till självbestämmande och värdighet i sitt åldrande oavsett om de är friska eller sjuka och var de än bor eller är födda. Många av de sjuka äldre har sammansatta och komplicerade vårdbehov. Deras medicinska behov är ibland sjukhusets, ibland primärvårdens och ibland kommunens ansvar. Vården för de sjuka äldre måste vara trygg och tillgänglig med god kunskap anpassad till äldre sköra människors behov.

Mer av vården måste komma till patienterna och med personal som känner dem och deras vårdshistorik. Mobila hemsjukvårdsläkare och hembesöksteam är en lösning, och läkaransvaret för de mest sjuka äldre måste bli tydligare från primärvården. Krav- och kvalitetsboken måste också förtydligas så att det finns en vårdcentral som ansvarar för både kommunala korttidsboenden och kommunala äldreboenden.

Det måste finnas enkla vägar in när sjukhusvård behövs, till exempel öppna returerna eller snabbinläggning på till exempel medicinsk äldreomsorgs- eller geriatrisk vårdavdelning. Äldre sköra patienter ska inte hamna på akuten om det inte är absolut nödvändigt.

PRIORITERADE MÅL

- Sköra äldre ska ha en individanpassad, trygg och samordnad nära vård som präglas av helhetssyn där onödiga sjukhusvistelser undviks genom förstärkt samarbete och sammanhållen vård mellan olika vårdgivare.
- Överförskrivning och biverkningar av läkemedel ska minska genom ett aktivt arbete för en patientsäker läkemedelsförskrivning.

Det krävs samarbete mellan sjukhus, primärvård och kommuner. Arbetet med att sprida goda exempel ska fortsätta i nära samverkan mellan kommunernas äldreomsorg och hemsjukvård, primärvården och sjukhusen. Det är väl belagt att mycket sjukdom och lidande kan undvikas om olika vårdnivåer samarbetar i teamarbete runt patienterna.

Vi vill också se en utvecklad delaktighet för gruppen. Det är en prioriterad fråga att utveckla personcentrerad vård för gruppen genom lyhördhet och förbättrad dialog med både patienterna och deras anhöriga. Utökad brukarmedverkan för gruppen mest sjuka äldre är viktig. Det är en patientgrupp som ofta känner sig bortglömd, övergiven eller förvirrad över vilken vård de erbjuds.

Vi vill se en höjd ambitionsnivå av det eftersatta området med äldres psykiska ohälsa. En viktig satsning är att starta fler BPSD-team som kan handleda personal i kommunala demensboenden för att förhindra sjukhusinläggning inom äldrepsykiatri av dementa äldre med beteendestörningar. Primärvårdens kunskap om äldres psykiska problem måste också öka för att kunna ge rätt hjälp.

Vi vill också se ett utvecklat arbete för att förebygga ohälsa för gruppen äldre. Läkemedelsbiverkningar eller överförskrivning av sömnmedel eller antidepressiva läkemedel går att påverka. Det krävs tydliga rutiner för regelbundna läkemedelsgenomgångar, inte minst vid överlämningar mellan vårdgivare. Närhälsans satsning på Seniorhälsa ska fortsätta utvecklas för att följa gruppen äldre och hjälpa dem att behålla sin hälsa längre. Vi vill också ta bort avgiften för influensavaccin för äldre och riskgrupper.

Idag upptar medicinskt färdigbehandlade patienter många vårdplatser på sjukhusen. Sjukhusen, primärvården och kommunerna måste samarbeta bättre för att få hem patienterna snabbare. Men det måste ske för patienternas bästa, så att deras fortsatta vård- och

omsorgsbehov är utredda och väl kända av både primärvård och kommun. Onödiga återinskrivningar inom 30 dagar beror ofta på att överlämningen av patienterna inte sker med tillräckligt tydligt ansvar. Att nå ett bättre överlämnande kräver också en förbättrad delaktighet från patienten och hans anhöriga.

För att möta de ökade vårdbehoven hos den ökade andelen äldre krävs ett långsiktigt resurstillskott till hälso- och sjukvården som motsvarar deras vårdbehov. Därmed ges utrymme för att skapa en jämlik palliativ vård i hela Västra Götaland. Det ges också utrymme för höjd ambitionsnivå inom geriatrisk kompetens och geriatrisk vård. Kunskapen om äldres särskilda behov måste öka både i primärvården, kommunerna och sjukhusen. Det kräver ökad tillgång till geriatriker genom fler ST-block för geriatriker.

UPPDRAG

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att säkerställa utvecklingen för ett förbättrat arbete med att äldre får hjälp med sin psykiska ohälsa.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen ska säkerställa att fungerande verksamhet med hemsjukvårdsläkare finns i alla regionens kommuner senast 2018.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att i samråd arbeta fram en regiongemensam modell för samordnad utskrivningsprocess från sjukhus.

Fungerande vård på sjukhusen kräver mer vård utanför sjukhusen

Dagens hälso- och sjukvård lider av att år efter år ha dragits med resursbrister på grund av effektiviseringskrav och bristande kompensation för befolkningsutveckling och en åldrande befolkning. Det märks i ambulanssjukvården, det märks inom vårdgarantivården och det märks på akutmottagningarna och i de överbelagda vårdavdelningarna. Minuter, timmar och månader går i onödan för invånare och patienter därför att det snålats med resurserna under många år. En del av all denna väntan kan försvinna genom att göra saker smartare.

Inom ambulanssjukvården krävs det flexibla lösningar som singel responder eller bedömningsbilar, som kan komma snabbare och avvärja många ambulansresor och akutbesök. Mycket kan göras för att ge patienter vård tidigare och undvika både ambulansresor och sjukhusvistelser.

Från befolkningens perspektiv krävs det betydligt större tydlighet om vart de ska ta vägen när de har akuta vårdbehov. Hela jourssystemet inom primärvården är otydligt för befolkningen. Vi vill skapa tydlighet. Hälso- och sjukvårdsnämnderna ska få ett tydligt uppdrag att besluta om juren för kvällar, nätter och helger. Jourcentraler ska snarast lokaliseras i nära anslutning till sjukhusens akutmottagningar. I områden där det saknas akutmottagningar ska

PRIORITERADE MÅL

- **Alla sjukhus ska ha en genomsnittlig beläggingsgrad på högst 90% för att uppnå bättre vårdkvalitet och arbetsmiljö.**
- **Fler patienter ska få vård tidigare genom hembesök eller på vårdcentral, för att minska andelen patienter som annars behöver få vård på sjukhus.**
- **Måluppfyllelsen inom vårdgarantin ska förbättras varje år under planperioden.**

jourcentraler på kvällar och helger skapas på ett tydligt sätt för invånarna och med rimliga avstånd emellan. Med ett sådant system kommer flera patienter att få sin vård i primärvården istället för att behöva gå till akuten.

Att få rätt patienter att söka sig till akuten är ett viktigt steg mot bättre fungerande akutmottagningar för både patienter och personal. Det krävs också att akutmottagningarna byggs om så att de är funktionella. Dessutom krävs tillräckligt antal vårdplatser så att de patienter som kräver inläggning slipper vänta ytterligare timmar innan de kan komma till en vårdavdelning.

Överbeläggningar är en fara för både arbetsmiljö och patientsäkerhet. Vänsterpartiet vill göra en satsning för att komma till rätta med de akuta överbeläggningarna. Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs resurser för att på kort sikt ge sjukhusen möjlighet att planera för att få bort systematiska överbeläggningar. För att öka flexibiliteten och för att ge patienterna bästa möjliga vård bör utslussningsavdelningar med enbart undersköterskor eller samfinansierade avdelningar tillsammans med kommunerna användas.

Sjukhusen måste också arbeta aktivt med att göra akuten till ett attraktivt ställe att arbeta på, och med bättre fungerande flöden är vi säkra på att det går. Några viktiga åtgärder är att använda mer erfarna läkare på akuten, till exempel genom att införa ett system med akutläkare på de större sjukhusen i regionen, använda omsorgscoordinatorer och ökad bemanning. Satsning på ST-block för akutläkare är en viktig fråga att arbeta med. Informationen till patienterna måste förtydligas på akuten.

Patientsäkerhetsarbete är en central del för att minska vårdrelaterade infektioner, trycksår med mera. Rutinerna för hygien och kläder måste följas strikt. Den höjda ambitionsnivån för städning av sjukhusen är steg i samma riktning.

UPPDRAG:

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att utreda hur ett system för jourmottagningar inom primärvården kvällar, nätter och helger ska se ut för att sedan kunna beställas av Hälso- och sjukvårdsnämnderna.
- Sjukhusen får i uppdrag att under 2016 komma med förslag för att uppnå förbättrad kontinuitet och minskad personalomsättning på akutmottagningarna.

Hälso- och sjukvård är mer än att bota sjukdom

Hälso- och sjukvården ska bidra till att skapa en mer jämlik och jämställd hälsa i befolkningen. Det kräver mer insatser riktade mot grupper som har sämre hälsa. För att uppnå det krävs ett hälsofrämjande arbete som har en helhetssyn på människan för att kunna hjälpa alla att fatta hälsokloka beslut utifrån deras individuella förutsättningar. I mötet med varje patient ska personalen utveckla förhållningssätt som stärker individens möjlighet att ta hand om den egna

PRIORITERADE MÅL

- Hälso- och sjukvården ska bidra till minskade hälsoklyftor i befolkningen genom att skapa förutsättningar för alla att leva ett liv i hälsa.
- Ökat deltagande i screeningundersökningar genom aktivt arbete i områden och bland grupper av befolkningen med lågt deltagande.

hälsan. Möjligheten att ta hand om den egna hälsan är precis som ohälsan ojämnt fördelad i samhället, och det är hälso- och sjukvårdens roll att ge mest hjälp till de som behöver hjälpen mest. Det gäller både för tobaksbruk, riskbruk av alkohol, fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor.

All hälso- och sjukvård som finansieras av Västra Götalandsregionen ska ha tydliga krav på att arbeta hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande. Fler sjukhus och vårdcentraler ska bli hälsofrämjande sjukhus. Genomförandet av Socialstyrelsens riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder kräver utbildning i samtalsmetodik. Det måste alltid finnas med ett tydligt MR-perspektiv i dessa utbildningar för att öka kunskapen om att möta varje patient som en individ. Utrikes födda, HBTQ-personer och människor med funktionsnedsättning är exempel på grupper där bemötandet måste förbättras. Allt hälsofrämjande arbete kräver ett genusperspektiv för att nå fram till både kvinnor och män utifrån deras förutsättningar.

Primärvården har en viktig roll i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet genom att de har kontinuerlig kontakt med patienterna. Vi vill att primärvården ska arbeta med regelbundna hälsoundersökningar av patienter som bedöms ha en högre risk för framtida sjukdom.

Dietistens roll i hälso- och sjukvården är viktig som kompetensresurs för att arbeta med både övervikt och undernäring. Dietister i primärvården ska säkras genom en beställning av hälso- och sjukvårdsnämnderna i Närhälsans regi som kan erbjuda stöd åt alla vårdcentraler. Kvaliteten på sjukhusmaten är en central fråga för att patienter som ligger på sjukhus länge ska få i sig tillräckligt med näring.

Människor med dålig ekonomi avstår ofta från att delta i screeningundersökningar. För att skapa en mer jämlik vård och bättre hälsa vill vi att både mammografiscreening och gynekologisk cellprovsscreening ska bli avgiftsfria från 2016. Även influensavaccinering för äldre och riskgrupper ska bli avgiftsfri från 2016.

UPPDRAG

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att göra en riktad beställning till Närhälsan av dietister som ska arbeta mot vårdcentralerna oavsett driftform.

Psykisk ohälsa och psykisk sjukdom

Den psykiska ohälsan i Sverige ökar och det krävs en förstärkning av första linjens psykiatri för att möta detta. Det ojämlika samhället med en cementerad arbetslöshet skapar psykisk ohälsa som mest drabbar arbetslösa, människor med funktionshinder, kvinnor och unga.

Psykisk ohälsa är idag den vanligaste orsaken till sjukskrivningar. Primärvården måste bli bättre på att ta hand om dessa patienter. Utifrån det breda uppdrag som primärvården har idag krävs tillgång till både psykologer, terapeuter och kuratorer. En vårdcentral måste ha tillgång till alla dessa personalkategorier för att kunna lösa det uppdrag den har idag. För att ge vårdcentralerna

PRIORITERADE MÅL

- **Förbättrat samarbete med kommuner och övriga vårdgivare för att stötta patienterna till sysselsättning och ett mer självständigt liv.**
- **Psykiatrin ska arbeta med ett tydligt genus- och HBTQ-perspektiv.**

kunskap att lösa uppdraget krävs det också bättre stöd från sjukhusens psykiatri för att stötta primärvården för patienter som också haft eller har kontakt med sjukhusens psykiatri.

Den psykiatriska vården måste utvecklas och förstärkas. Arbetet med personcentrerad vård är ett centralt medel i denna utveckling. Målet ska hela tiden vara ett så självständigt liv som möjligt för människor med psykiska funktionsnedsättningar. Psykiatrin är en av de verksamheter som mest av allt behöver utveckla en personcentrerad vård där patienterna blir delaktiga i utformandet av sin vård och behandling. Pilotprojektet med MR-utbildning inom psykosvårdkedja nordost har fått väldigt positiva effekter genom bättre förståelse för att varje patient är unik. En prioriterad fråga är förbättrat samarbete och samverkan vid övergångar mellan heldygnsvård och öppenvård. För att anpassa behandlingar efter patienternas livsvillkor krävs förbättrat samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna. Varje patient inom psykiatrin ska ha en individuell vårdplan som formuleras i samråd med patienten, anhöriga och kommunen, och som utgår från hens livssituation. Ett centralt mål är utbildning och återgång till sysselsättning och försörjning så långt det är möjligt.

Psykiatrin ska arbeta med ett konsekvent genusperspektiv och HBTQ-perspektiv. Kvinnor med psykisk sjukdom är en riskgrupp för att utsättas för våld. Därför måste frågor om våld ställas på rutin till denna grupp och rutiner finnas för att skydda de som är utsatta.

Psykiatrin måste bli bättre på att hitta kroppslig ohälsa hos psykiskt sjuka människor. Idag dör denna grupp ofta i förtid på grund av andra sjukdomar.

Det krävs en närsjukvårdssatsning inom psykiatrin. Människor med psykiska funktionsnedsättningar och sjukdomar har svårare att flytta sig. Vänsterpartiet vill se ökade satsningar på mobila team, fler öppenspsykiatriska mottagningar och flexibla lösningar som till exempel integrerade sluten- och öppenvårdsmottagningar. Överlämningen av patienter från sjukhuset till primärvården måste förbättras, där alla parter, inklusive patienten och hans närstående måste involveras i att utforma den fortsatta vården.

Västra Götalandsregionen har en av regionfullmäktige beslutad nollvision för självmord. Det är viktigt med ökad medvetenhet i hälso- och sjukvården om riskfaktorer för självmordsförsök och självmord. Det krävs samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna för att uppnå detta.

UPPDRAG

- Samtliga verksamheter inom psykiatrin ska arbeta aktivt med att uppmärksamma och åtgärda den somatiska ohälsan för psykiskt sjuka människor.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att göra en översyn av hur gränssnittet fungerar mellan sjukhusens öppenvårdspsykiatri och primärvården.

Barns och ungas hälsa

De flesta barn får idag en trygg uppväxt med bra möjligheter att leva ett gott liv med bra hälsa. Men alla får inte den möjligheten. Det är vanligt att barn mår dåligt, eller ännu värre att de far illa. Skyddsnetet för att fånga upp och stötta dessa barn och deras familjer måste vara tätt och väl fungerande. De ekonomiska klyftorna i samhället bidrar till ojämlik hälsa, och därför är förslaget i vårpropositionen om avgiftsfria läkemedel för barn viktigt för att få en mer jämlik vård.

Familjecentralerna har en extra viktig roll för att vara en länk som förbättrar samarbetet och låter personal från olika verksamheter träffas och dela erfarenheter om barnen. Detta har blivit extra viktigt när BVC har splittrats upp efter införandet av vårdvalet. Tyvärr hotas kontinuiteten och samarbetet ännu mer om ett vårdval införs för mödravården. För att skapa en länk upp till ungdomsmottagningarnas ansvar vill vi utveckla familjecentraler som arbetar upp till 12 års ålder på det sätt som görs i nordöstra Göteborg. Vårt mål är att varje kommun i Västra Götalandsregionen ska ha en familjecentral.

Den psykiska ohälsan ökar extra mycket bland barn och unga, och särskilt mycket bland unga kvinnor. De som har en funktionsnedsättning och HBTQ-ungdomar är extra hårt drabbade. Ofta faller ungdomar mellan stolarna när varken kommunerna, elevhälsovården, primärvården eller BUP tar hand om dem. Skyddsnetet inom elevhälsan i form av skolsköterskor, elevassistenter eller kuratorer har tunnats ut, och ambitionen har sänkts främst i friskolorna. Tillgången till elevhälsovård ser idag väldigt olika ut i kommunerna. Samverkan och samarbetet mellan de olika delarna måste förbättras för att inte barn ska riskera att fara illa. Det finns ett stort behov av att göra en regionövergripande översyn av tillgången till elevhälsovård för att säkra en jämlik tillgång i hela regionen. Det är viktigt att ambitionshöjningen för ungdomsmottagningarna genomförs enligt de beslut som fattats i Hälso- och sjukvårdsstyrelsen. Samtliga besök på ungdomsmottagningar görs avgiftsfria från 2016, även för läkare och psykolog.

Precis som inom andra verksamheter ska barn och unga erbjudas en sammanhållen vård där de inte märker vem som är vårdgivare. De gränssnitts- och överlämningsproblem som finns visar att det inte är så enkelt. Överlämningar från ungdomsmottagningar till BUP och från BUP till vuxenpsykiatri måste förbättras i flera områden i regionen. Det finns positiva exempel där Barn- och ungdomspsykiatri är mer flexibla med åldersgränsen när någon fyller 18 år för att få en tryggare överlämning till vuxenpsykiatri. Här precis som i andra verksamheter gäller att överlämningen av en patient måste ske på ett systematiskt sätt där mottagaren är redo och där patienten och hans anhöriga är delaktiga.

Resurser måste tillföras BUP för att klara tillgängligheten för fördjupad utredning och påbörjad behandling. Det krävs en långsiktig satsning på kompetensförsörjning för att säkra tillgängligheten överallt i regionen.

I Göteborg bedrivs ett framgångsrikt samarbetsprojekt mellan BVC, BUP och Barnhabiliteringen för tidig upptäckt av och tidiga insatser för barn med autism. Den typen av

PRIORITERADE MÅL

- Fler samordnade insatser för arbete mot barns- och ungas psykiska ohälsa.
- Minst en familjecentral ska finnas i samtliga kommuner i Västra Götaland.
- Väntetiderna till BUP måste kortas så att vårdgarantigränsen på 30 dagar uppnås för både besök, fördjupad utredning och behandling.

samarbetsprojekt bör Hälso- och sjukvårdsnämnderna stimulera för att skapa bättre fungerande vårdkedjor anpassade efter lokala förutsättningar.

Sexuell och reproduktiv hälsa är en prioriterad fråga. För att nå en mer jämlik vård och för att undvika aborter vill vi öka subventionen till samtliga preventivmedel upp till att kvinnor fyller 26 år.

Flyktingbarnteamet är underdimensionerat. Stöd till ensamkommande flyktingbarn och andra som ofta har traumatiska upplevelser behöver förstärkas.

UPPDRAG

- Folkhälsokommittén och Hälso- och sjukvårdsnämnderna får i uppdrag att utreda hur familjecentralerna kan utvecklas till att ta ett ansvar där de överlappar ungdomsmottagningarnas åldersgräns.
- Folkhälsokommittén får i uppdrag att i samverkan med kommunerna genomföra en kartläggning av om hela Västra Götaland har en jämlik tillgång till elevhälsovård.

God hälso- och sjukvård för människor med funktionsnedsättning

Människor med funktionsnedsättning har liksom alla andra olika behov av förebyggande och hälsofrämjande insatser liksom av hälso- och sjukvård.

Men Folkhälsomyndighetens rapport från mars 2015 visar på tydliga skillnader när det gäller livssituation och hälsa för personer med funktionsnedsättning som grupp. De förvärvsarbetar i mindre utsträckning än personer utan funktionsnedsättning och det är också en högre andel som uppger oro att förlora arbetet. De anger också i större utsträckning att de saknar kontantmarginal och har låg inkomst. Personer med funktionsnedsättning rapporterar också att de har ett lågt socialt deltagande, saknar praktiskt stöd, har utsatts för kränkande behandling och har blivit utsatta för våld eller hot om våld i större utsträckning än personer utan funktionsnedsättning.

När det gäller levnadsvanor uppger personer med funktionsnedsättning i större utsträckning att de har en lägre fysisk aktivitet, att en större andel har övervikt eller fetma och att det finns fler dagligrökare jämfört med de som inte har funktionsnedsättning.

Personer med funktionsnedsättning rapporterar dessutom att de har dålig hälsa i betydligt högre utsträckning jämfört med övrig befolkning och detta gäller även för nedsatt psykisk hälsa. Symtom på ohälsa såsom värk i kroppen, trötthet, stress och ångslan, oro och ångest anges i större utsträckning bland personer med funktionsnedsättning.

Därför är det viktigt att insatser görs i Västra Götalandsregionen för att öka möjligheterna till arbete och försörjning.

All verksamhet som bedrivs i regionen ska vara tillgänglig och kunna tas del av både fysiskt och av människor som av olika skäl behöver stöd för att ta till sig information. Människor med funktionsnedsättning ska inte kränkas eller utestängas genom bristande tillgänglighet.

PRIORITERADE MÅL

- **Minskad ohälsa bland människor med funktionsnedsättning genom ett aktivt förebyggande och hälsofrämjande arbete.**

Kunskap kring olika funktionsnedsättningar och tillgänglighet ska finnas hos regionens personal för att ge ett gott bemötande.

Kvinnor och män med funktionsnedsättning ska särskilt uppmärksammas i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och riktade insatser göras och åtgärder anpassas utifrån behoven. Vid screening ska deltagande följas upp när det gäller kvinnor med funktionsnedsättning så att de inte har lägre deltagande och om så är fallet ska särskilda åtgärder sättas in för att förändra detta.

Primärvården måste ha kunskap om olika funktionsnedsättningar och kunna ge en jämlik och god vård. Det behövs åtgärder för att förbättra situationen.

Unga människor med funktionsnedsättning måste få hjälp i sin övergång till ett självständigt vuxenliv med arbete, försörjning och boende. En hög kvalitet och god tillgänglighet till både barn- och ungdomshabilitering och vuxenhabilitering måste säkras och övergången från barn/ungdom till vuxenverksamhet förbättras.

Det är viktigt att tillgång till neuropsykiatriska undersökningar säkras för att tidigt kunna ge rätt stöd till de barn och unga samt vuxna som har behov av detta.

Personer med funktionsnedsättning, inte minst kvinnor och barn löper större risk att utsättas för våld. Det måste uppmärksammas av de verksamheter som kommer i kontakt med dem. Särskilt uppmärksamhet behöver finnas hos MVC, BVC, Primärvården, elevhälsan, BUP och psykiatri samt Hälsa och Habilitering.

Habilitering och Hälsa som ger stöd och behandling till människor med funktionsnedsättning i regionen ska också ha ett tydligt FoU fokus. Vi behöver en FoU verksamhet som utvecklar spetskompetens inom funktionsnedsättning. Det måste vara möjligt för medarbetare i verksamheten att utveckla och bredda sitt kompetensområde, vilket kan skapa förutsättning för personer med funktionsnedsättning att uppleva skillnad i sin vardag.

UPPDRAG

- Regionstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med kommuner och hälso- och sjukvården ta fram en strategi för att förbättra funktionsnedsatta livssituation i Västra Götaland.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram nyckeltal och utveckla metoder för att bättre följa hälsoutvecklingen för gruppen människor med funktionsnedsättning.

Tandvård

Tänderna är en del av kroppen och därför ska tandvården på sikt vara en del av högkostnadsskyddet inom hälso- och sjukvården. Kostnaderna för att gå till tandvården är idag så höga att det är enormt stora klasskillnader i tandhälsa. Skillnaderna ökar dessutom genom att välutbildade och deras barn får bättre tandhälsa medan utsatta grupper får sämre.

PRIORITERADE MÅL

- **Minskade skillnader i tandhälsa i befolkningen.**
- **Tandhälsan för barn och ungdomar i klinikområden i utsatta områden ska förbättras.**

Det är därför viktigt med preventiva satsningar på främst barn och unga för att ge dem en bra start i livet med god tandhälsa. Därför vill vi höja åldersgränsen för den fria ungdomstodontvården till den dag man fyller 26 år.

Vid de mätningar av barns tandhälsa som gör finns det stora skillnader mellan resursstarka områden och utsatta områden. Folktandvården ska bedriva ett medvetet arbete för att förbättra tandhälsan på de tandvårdskliniker som ligger i utsatta områden, och har så kallat socioekonomiskt tillägg.

Den uppsökande verksamheten till äldre och människor med funktionsnedsättning måste fungera oavsett vårdgivare, och samarbetet med kommunerna måste fungera.

Folktandvården är en viktig aktör för att hitta barn som utsätts för våld i familjen. Christina-projektet är ett exempel på ett samarbete och en modell för samarbete som fungerat bra för att hitta barn som utsätts för våld.

UPPDRAG

- Hälso- och sjukvårdsnämnderna får i uppdrag att följa upp hur utbildningsuppdraget inom uppsökande tandvård fungerar.

Serviceverksamheter

Vänsterpartiets syn på den goda arbetsplatsen är att alla är lika viktiga. De som står för hälso- och sjukvårdens serviceverksamheter är viktiga i utvecklingen för att få en vård som är effektiv och där alla kringverksamheter fungerar vare sig det är att städning, mat eller fakturahantering.

Hög kvalitet är ett centralt mål för serviceverksamhet. Verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet och till en rimlig kostnad, men det får aldrig bli så att priset sänks till priset av dålig arbetsmiljö för de anställda. Många grupper inom Kommunals avtalsområde, till exempel på städområdet, har höga sjukskrivningstal. Att få ner sjukskrivningstalen för personalen är ett viktigt område inom Regionservice verksamheter.

Städning av sjukvårdslokaler är en central del för att minska smittspridning och minska risken för att patienter drabbas av vårdrelaterade infektioner. Rena lokaler är en del av patientsäkerhetsarbetet. De nya rutinerna för städning av vårdlokaler ska implementeras senast 2017, och vägas in i de nya överenskommelserna mellan sjukhusen och Servicenämnden. Det finns goda exempel från andra landsting på att integrerad städverksamhet har lett till högre kvalitet på städningen. Det är en intressant lösning att överväga för något sjukhus i Västra Götalandsregionen.

UPPDRAG

- Regionstyrelsen får i uppdrag att tillsammans med Servicenämnden komma med en åtgärdsplan för att minska sjukfrånvaron inom Regionservice ansvarsområde.

PRIORITERAT MÅL

- **Servicenämnden ska genom ett samlat ansvar för samordning, produktion och leverans av serviceverksamhet inom Västra Götalandsregionen skapa förutsättningar för servicetjänster av hög kvalitet.**

Förändrade regionbidrag

Satsningar för att få en hälso- och sjukvård i balans

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 50 miljoner 2016 och 50 miljoner 2017 för satsning på akutvårdkedjan, prehospital vård och vårdplatser. 75 miljoner av dessa resurser förs 2016 över till Hälso- och sjukvårdsnämnderna för satsningar på fler vårdplatser.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 75 miljoner 2016 och 75 miljoner 2017 för arbete med arbete med regionala utvecklingsplanen för vuxenpsykiatri samt barn- och ungdomspsykiatri.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 41 miljoner för att beställa en dietistfunktion i Närhälsans regi, komplettera avtal med kommunerna om I väntan på ambulans, till Skandionkliniken, samt för patientsäkerhetsarbete.
- Som kompensation för befolkningsutvecklingen inom VG primärvård tillförs Hälso- och sjukvårdsstyrelsen 31 miljoner 2016.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 200 miljoner 2016 och 200 miljoner 2017 som kompensation för befolkningsökning och ökade vårdbehov.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 100 miljoner från 2016 för satsning på fler vårdplatser och att sjukhusen ska klara 90% genomsnittlig beläggningsgrad.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 3 miljoner från 2016 för att göra en utökad beställning till Sexualmedicinskt centrum i Närhälsans regi.
- Från 2017 förs ansvar och finansiering för vårdval rehabilitering över till Hälso- och sjukvårdsstyrelsen.

Satsningar för att få en mer jämlik hälso- och sjukvård

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 25 miljoner kronor för att införa avgiftsfri influensavaccinering för 65+ och riskgrupper från 1 januari 2016 för samtliga patienter i Västra Götalandsregionen.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 25 miljoner för att införa subvention av samtliga preventivmedel med indikationen antikonception fram till den dag man fyller 26 år från 1 januari 2016.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 20 miljoner från 2016 för att göra en utökad satsning på sjukvård för nyanlända flyktingar och asylsökande.
- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 37 miljoner från 2016 för att höja åldersgränsen för den fria ungdomstandvården fram till den dag man fyller 26 år.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 8 miljoner för att införa avgiftsfri gynekologisk cellprovsscreening från 1 januari 2016.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 11 miljoner för att införa avgiftsfri mammografiscreening från 1 januari 2016.
- Hälso- och sjukvårdsnämnderna tillförs 11 miljoner för att säkra utbyggnaden enligt utvecklingsplanen för ungdomsmottagningarna samt 2 miljoner för att göra alla besök på ungdomsmottagningar avgiftsfria.

- Primärvårdsstyrelsen befrias från avkastningskravet 50 miljoner från 2016.

Vägen till en bra personalpolitik

Det finns flera dimensioner av att vara en bra arbetsgivare. Den som känner att hen uppskattas och får förtroende av arbetsgivaren, har förutsättningar att göra en god arbetsinsats. Då är ledarskapet av stor betydelse. Medarbetarna är de viktigaste ambassadörerna för att trygga framtidens kompetensbehov, och det är deras upplevelser av oss som arbetsgivare som räknas.

Kompetensförsörjning och det goda arbetet

Västra Götalandsregionen står inför en stor utmaning i att klara sin kompetensförsörjning. Det råder brist på en del yrkeskategorier, och vi konkurrerar med andra arbetsgivare för att rekrytera och behålla medarbetare. Vi behöver vara ett föredöme som arbetsgivare för att klara detta. Den bild medarbetarna ger av Västra Götalandsregionen är avgörande för våra framtida utsikter att klara kompetensförsörjningen.

PRIORITERAT MÅL

- **De anställdas arbetsmiljö ska förbättras.**

Det finns flera dimensioner av att vara en bra arbetsgivare. Den som känner att hen uppskattas och får förtroende av arbetsgivaren, har förutsättningar att göra en god arbetsinsats. Då är ledarskapet av stor betydelse. Medarbetarna är de viktigaste ambassadörerna för att trygga framtidens kompetensbehov, och det är deras upplevelser av oss som arbetsgivare som räknas. Den allra viktigaste delen i en bra arbetsmiljö är på många arbetsplatser att minska stressen. Att vara stressad och känna sig otillräcklig leder till minskad arbetstillfredsställelse och kan leda till ohälsa. Problem finns i såväl den fysiska som den psykiska arbetsmiljön. Vi har ett ökande sjuktal och en ökande personalomsättning. Om vi inte kan minska kötider, överbeläggningar och känslan av otillräcklighet så kommer vi inte i grunden att påverka arbetsmiljön.

Det pågår ett paradigmskifte inom vårdens arbetsformer, med inriktningen att göra patienterna mer delaktiga i sin egen vård. Personalpolitiken ska stödja utvecklingsarbetet. Vi söker former för uppgiftsväxling som ska effektivisera flödena i vård och administration. Det krävs ett systematiskt arbete för enklare rutiner och minskad administration. De medicinska sekreterarna har en nyckelroll i det arbetet. Därtill kommer den medicinska utvecklingen som ständigt kräver en hög förändringstakt och ett aktivt kvalitetsarbete. Utvecklingen kan bara

fullföljas om vår personal har en rimlig arbetsbelastning och ges möjlighet till vidareutbildning.

För att komma tillrätta med svårigheter att rekrytera och behålla läkare och psykologer är det angeläget att det finns AT-, ST- och PTP-platser som svarar mot vårt behov av nyrekryteringar.

Kostnaderna för att via bemanningsföretag rekrytera sjuksköterskor har legat på en låg nivå, men ökar nu snabbt. Det blir en ond cirkel av bristande kontinuitet och höga kostnader som behöver brytas. Vi avkräver våra anställda för mycket mertid och övertid, och har svårt att klara bemanningen under sommarssemestrarna inom vården. Det är angeläget och brådskande att söka mer hållbara lösningar på bemanningsproblemen.

Vi vill vara en attraktiv arbetsgivare för dem som är nyutbildade. Sahlgrenska erbjuder ett s.k. kliniskt basår för de sjuksköterskor som är nyutbildade eller som behöver fördjupa sina kunskaper genom att de byter inriktning. Modellen skulle kunna användas i hela regionen, för att ge nya sjuksköterskor en bra start i arbetslivet.

Vi ser också hur undersköterskornas roll förändras och utvecklas och föreslår att medel öronmärks för att utöka den kompetensutveckling som pågår.

Vi ska som arbetsgivare vara ett föredöme i att anställa medarbetare med funktionsnedsättning. Med rätt förutsättningar kan alla bidra med sin arbetsinsats på våra arbetsplatser. Och med rätt stöd och handledning kan vi hitta den rätta arbetsuppgiften till medarbetare som har en funktionsnedsättning.

Lön och arbetsvillkor

Lönen har betydelse. Vi vill uppvärdera sjuksköterskorna, men också andra yrkeskategorier som är könsdiskriminerade lönesatta. Det är ofta kvinnodominerade yrken som kräver akademisk examen som visar sig vara tydligast lönediskriminerade när arbetsvärdering görs. Vi ser hellre att yrkena som sådana uppvärderas, istället för att uppmuntran ska bestå i att några kan göra karriär. Det har också betydelse för dem som står inför valet att välja yrkesbana, att det är yrket som uppskattas genom en högre lönenivå.

Vi har i det tidigare rödgröna styret gjort satsningar på potter som riktas för att åtgärda lönediskriminering för vissa prioriterade grupper. Vi föreslår att pottorna fylls på med ytterligare medel för att fortsätta arbetet med att stegvis avskaffa lönediskrimineringen. Det är viktigt att få unga att välja vårdutbildningar, och att visa att det ges en rimlig lön redan för den som är nyutbildad. Vi gör därför en riktad satsning och föreslår att lägstalönerna för sjuksköterskor och andra kvinnodominerade akademikeryrken i vården höjs till 26 000 kronor under 2016.

Vi behöver ett ledarskap som är demokratiskt och genusmedvetet. En chef ska ha ett rimligt antal underställda för att kunna utforma ett gott ledarskap. Ledarskapet ska präglas av en demokratisk och icke-diskriminerande grundsyn.

PRIORITERAT MÅL

- Lönediskrimineringen av kvinnodominerade yrkeskategorier ska avskaffas.
- Alla anställda ska ha rätt till heltid och möjlighet till deltid.

Det är självklart att alla anställda ska ha rätt till heltid, och själv ha möjlighet att välja deltid. Ett fåtal av regionens anställda har idag ofrivillig deltidsanställning, men var och en är en för mycket. Samtidigt ifrågasätter vänsterpartiet det heltidsmått som idag gäller på den svenska arbetsmarknaden. Försök med kortare arbetstid/sextimmarsdag pågår till exempel vid Mölndals sjukhus, ortopedkliniken. Vi föreslår fler försök med kortare arbetstid.

UPPDRAG

- Regionstyrelsen får i uppdrag att redovisa åtgärder för minskad sjukfrånvaro.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att utveckla satsningen på specialistutbildning för prioriterade specialiteter som sjuksköterska och införa kliniskt basår för nya sjuksköterskor genom ”ordnat införande”.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att utveckla formerna för försök med arbetstidsförkortning.

Förändrade regionbidrag

Ekonomiska satsningar för att få en arbetsmiljö i balans

- Personalutskottet tillförs 100 miljoner 2016, samt ytterligare 100 miljoner både 2017 och 2018 för satsningar på jämställda löner och höjda ingångslöner.
- Personalutskottet tillförs 10 miljoner från 2016 för försök med kortare arbetstid.
- Personalutskottet tillförs 5 miljoner 2016 och 5 miljoner 2017 för betald utbildning av undersköterskor.
- För satsning på betald fortbildning för specialistsjuksköterskor tillförs Personalutskottet 15 miljoner 2016 och ytterligare 15 miljoner både 2017 och 2018.
- Personalutskottet tillförs 11 miljoner för AT-utbildning av läkare och 3,5 miljoner för ST-tandläkare.
- Personalutskottet tillförs 6 miljoner 2016 för utbildningsinsatser för tandhygienister, varav 2 miljoner är ramökning och 4 miljoner överförs från Hälso- och sjukvårdsnämnderna.

Hållbar utveckling

Västra Götalandsregionen är en viktig aktör i ett välfärdssamhälle. Vänsterpartiet vill att solidaritet och behov avgör fördelningen av våra gemensamma resurser, inte marknadskrafter och efterfrågan.

Västra Götaland ska präglas av att ge alla en god uppväxt, möjlighet till arbete och en trygg ålderdom. Det kräver ett samhälle där solidaritet, delaktighet och inflytande är ledord. Västra Götalandsregionen är en viktig aktör i ett välfärdssamhälle. Vänsterpartiet vill att solidaritet och behov avgör fördelningen av våra gemensamma resurser, inte marknadskrafter och efterfrågan.

Vi delar ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” om en vision av ett gott liv där tre dimensioner – den ekonomiska, sociala och ekologiska är sinsemellan beroende och förstärker varandra. Den socialt hållbara utvecklingen är det överordnade målet, med den ekologiska som ramverket och den ekonomiska som en begränsning eller möjlighet.

Hållbar tillväxt och utveckling är det samlade begreppet för regionens tillväxt- och utvecklingsarbete, folkhälsoarbete, rättighetsarbete, miljöarbete, kulturansvar och kollektivtrafikansvar.

En mer jämlik folkhälsa

De sociala skillnaderna i hälsa är stora och de ökar. Befolkningen som helhet får en allt bättre hälsa, men förbättringen kommer inte alla till del. Främst är det sociala och ekonomiska villkor som påverkar hälsan. Även om var och en har ett ansvar för att främja sin hälsa och välja livsstil, så finns det starkt begränsande faktorer som omger dessa val. Folkhälsoarbete handlar om att motverka de negativa hälsoeffekterna av samhällets utveckling och ta vara på de positiva.

En ökande ojämlikhet i hälsa är ett hot mot väsentliga samhälleliga mål. Ojämlikhet i hälsa motverkas i första hand genom jämnare inkomstfördelning, genom minskad segregation, genom att motarbeta social exkludering och genom att ge ökat politiskt inflytande för medborgarna. Västra Götaland har en unik möjlighet att överbrygga skillnader, både genom en hälsofrämjande hälso- och sjukvård och genom att arbeta för en samhällsutveckling som minskar klass- och könsklyftor.

Hälsoskillnader mellan olika grupper kan även minska genom aktivt arbete från hälso- och sjukvården. Det är behoven, inte efterfrågan, som ska styra prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Det åstadkoms genom kunskap om att vården blir ojämlik, om inte bemötande och kvalitetsarbetet sker utifrån en kunskapsbas om vad som orsakar klyftorna.

De sociala investeringsmedlen i Västra Götalandsregionen måste nu börja användas för sitt angelägna uppdrag. De ska användas i enlighet med intentionerna i handlingsplanen för ”Samling för social hållbarhet”. Regionens verksamheter kring barn och unga ges ökade möjligheter att utveckla arbetsformer i samverkan med kommunerna. Genom tidiga insatser ska vi investera i de ungas framtid, så att de klarar grundskolan med godkända betyg. Det är en viktig grund för god hälsa och ett gott liv.

Folkhälsokommittén är regionens spetskompetens när det gäller hälsofrämjande metodutveckling och analys. Samverkan med nationella och internationella aktörer är viktigt för kompetensutveckling, precis som med regionala och nationella lärosäten. Den samverkan som inletts med Göteborgs Universitet gällande att utveckla en långtidsstudie på ungdomar, ska fortsätta i bred samverkan med andra parter.

UPPDRAG

- Folkhälsokommittén får i uppdrag att stimulera kunskapsutveckling om metoder för arbete på hälsofrämjande arenor, till exempel förskolor och familjecentraler, för att nå grupper som inte nås idag.
- Folkhälsokommittén får i uppdrag att utveckla ett mätsystem för att kunna följa implementeringen av handlingsplanen ”Samling för social hållbarhet”

PRIORITERADE MÅL

- **Hälsoklyftorna i regionens befolkning ska minska genom att Västra Götalandsregionen tillsammans med andra aktörer genomför åtgärderna i handlingsplanen ”Samling för social hållbarhet”.**
- **Alla Västra Götalandsregionens verksamheter ska bidra till att skapa förutsättningar för trygga och goda uppväxtvillkor för barn och unga.**
- **Alla Västra Götalandsregionens verksamheter ska bidra till att alla ungdomar kan gå ut grundskolan med godkända betyg.**

- Hälso- och sjukvårdsnämnderna får i uppdrag att teckna överenskommelser om folkhälsoarbete med kommunerna och Folkhälsokommittén utifrån åtgärderna i ”Samling för social hållbarhet”.

Regional utveckling

Regional utveckling handlar om att människor vill bo och flytta till hela Västra Götaland. Regional utveckling handlar också om arbete, utbildning och bra boende. Den regionala strategin VG2020 omfattar 32 prioriterade frågor för att uppnå de tre dimensionerna i en hållbar utveckling; socialt, ekologiskt och ekonomiskt. Att ge chansen och möjligheten till utbildning och arbete är vår högst prioriterade fråga.

PRIORITERADE MÅL

- **De regionala insatserna ska samlas, stärkas och prioriteras så att fler ungdomar får arbete eller utbildning.**
- **Infrastrukturen ska utvecklas i hela regionen.**

I utvecklingsarbetet ska vi förbereda för framtidens arbetsmarknad. Vi ska söka formerna för ett Regionalt Lärandelyft, med ledord som långsiktighet, näringslivssamverkan och social hållbarhet. Det handlar om att ge unga bra utbildningsmöjligheter, och ge alla en chans till ett livslångt lärande. Regionens naturbruksgymnasier är en viktig del i detta, liksom folkhögskolorna. Det går att samordna insatserna mer strategiskt än vad som görs idag. Vi kallar det ett Regionalt Lärandelyft. Det krävs starkare samordning mellan de insatser som görs för nyanlända i språkutbildning, validering av kunskaper, arbetsmarknadsutbildningar, gymnasieutbildningar och YH-utbildningar. Vi har kunskapsklyftor mellan klasser i samhället, mellan könen och mellan olika geografiska delar av regionen. Den som har sina rötter i ett land utanför EU, har mångdubbelt högre risk att drabbas av arbetslöshet. Vi riskerar att alltmer utveckla ett samhälle där inte alla får chansen att jobba. Klyftor i samhället går att sluta genom att vi prioriterar arbetet med att sluta klyftorna.

Diskussioner förs om att låta regionen ta över ansvaret för delar av arbetsmarknadspolitiken från staten. Genom att regionen är en stor regional aktör ger det möjligheter att utveckla arbetsmarknadspolitiken och pröva andra lösningar på till exempel kompetensmatchning och ett Regionalt Lärandelyft.

De kulturella och de gröna näringarna är utvecklingsområden och kan knytas till såväl arbetsmarknadspolitiken, som kultur- och miljöpolitiken. Vi vill bryta upp gränsdragningar mellan de olika nämndernas verksamhetsområde och använda resurserna för att skapa ett jämlikt samhälle.

Bredbandsutbyggnaden är en av de viktiga frågorna på landsbygden. Västra Götalandsregionen samarbetar och delfinansierar utbyggnad tillsammans med kommunerna. Regionen kan också agera för att bredband ses som en del i en offentligfinansierad infrastruktur som ska komma alla till del, oberoende av var man bor.

Regionens agerande på den privata marknaden kan vi påverka genom att anta den s.k. Vita Jobbmodellen för vår upphandling. Vi kan vara ett gott föredöme och ge rimliga arbetsvillkor för anställda i de branscher vi köper varor och tjänster.

Socialt entreprenörskap ska stärkas och vi vill ha ett riktat innovationsstöd som bryter könsönster och mönster som härrör sig till etnicitet. Vi ska fortsätta utveckla samarbetet

med olika aktörer inom den sociala ekonomin. Arbetstillfällena för dem med funktionsnedsättning ska prioriteras inom ramen för våra feriearbeten.

Regionutvecklingsnämnden är en viktig aktör genom samarbete med andra aktörer och genom sitt stöd till olika projekt. Det går att utveckla formerna för detta så att vi både väljer och väljer bort samarbeten/projekt, genom att alltid ha de övergripande målen i sikte.

Folkrörelserna och föreningslivet är grundpelarna bland våra samarbetspartners inom regional utveckling. Vi kan utveckla formerna så att Västra Götalandsregionen möter föreningslivet/folkrörelserna enligt principen ”en-dörr-in” för att förenkla och ge bästa möjliga stöd för det angelägna samarbetet.

UPPDRAG

- Regionutvecklingsnämnden får i uppdrag att utveckla stödformer som bryter könsmönster och mönster som härrör sig till etnicitet.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram en handlingsplan för ett Regionalt Lärandelyft.

Vi tar ansvar för miljön och klimatet

Rättvis fördelning av jordens resurser är en grundläggande förutsättning för att motverka ett överhängande klimathot. I Sverige har vi idag ett konsumtionsmönster som skulle kräva resurserna från fyra jordklot om alla levde som oss. Världens utsläpp av växthusgaser är allt för höga och konsekvenserna av den temperaturhöjningen det leder till är så omvälvande förändringar att det blir omöjligt att anpassa våra samhällen. Vi står inför en global katastrof om världens länder inte kan förenas i omställningen mot en hållbar utveckling. Det är med den insikten vi vill att Västra Götalandsregionen ska vara en föregångare i klimatarbetet.

Regionen ska vara en spjutspets mot framtiden genom att stödja arbete för omställning mot förnybara energislag från sol, vind, vatten och bioämnen. Det innebär att också Västra Götalandsregionens egna verksamheter ska vara i framkant med målet att bli oberoende av fossila energislag och bränslen. Våra fastigheter är här av särskilt intresse och ett framgångsrikt arbete med energieffektivisering, översvämningsskydd och hållbara materialval ska fortsätta. Som stor aktör ska vi även ge stöd för omställningen till andra och understödja forskning på området. Målet är att Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara fossiloberoende 2030. Det är möjligt att uppnå med våra prioriteringar.

Den egna verksamheten i regionen ska minska förbrukningsmaterialet inom hälso- och sjukvården, återanvända möbler och utföra transporter med annat än fossila bränslen.

Regionen ska vara en föregångare i att använda ekologiskt hållbara råvaror i de egna köken. Det vi gör har betydelse och vi inspirerar andra. Ökad efterfrågan är nyckeln till omställningen av jordbruket. Samarbetet ska fortsätta med kommunerna inom Skolmatsakademien för bra matvaror, minskat matspill och ökad andel ekologisk mat.

PRIORITERADE MÅL

- **I den gröna omställningen av samhället ska Västra Götalandsregionen vara en pådrivande kraft.**
- **Andelen ekologiska livsmedel i den egna verksamheten ska öka.**

Gränssnittet där miljöfrågor möter arbetsmarknadsfrågor går att utveckla ytterligare. Det finns en efterfrågan på närodlat och ekologiskt odlad mat. En efterfrågan som idag inte möts av ett tillräckligt stort utbud. Kommunerna i regionen utvecklar hela tiden olika arbetsmarknadsprojekt för att tillsammans med arbetsförmedlingen få fler invånare i arbete eller utbildning. Det finns insatser som skulle kunna utveckla både arbetsmarknadspolitiken, de gröna näringarna och öka vår ekologiska hållbarhet. Utveckling av stadsodling i och nära våra tätorter är ett exempel. Sociala företag inom matbranschen är ett annat. Om Västra Götalandsregionen får ett större ansvar för delar av arbetsmarknadspolitiken får vi ytterligare kraft i att utveckla kreativa samarbeten med kommunerna, med tyngdpunkt på de gröna näringarna.

Biogas som fordonsbränsle står inför sitt kommersiella genombrott. Biogas går att utvinna ur såväl skogsråvara och restflöden som gödsel och matavfall. Det är viktigt att regionen ger fortsatt stöd till utvecklingen och är en pådrivande aktör gentemot andra aktörer, så att den positiva utvecklingen fortsätter.

Kemikaliespridningen ska begränsas och användningen av farliga kemikalier utfasas. I nära samverkan med kommunerna kan vi göra skillnad i detta arbete.

Bevarandet av våra djur- och växtarter, den biologiska mångfalden, är ett av våra nationella miljömål. Västra Götalandsregionen är en av flera aktörer som har ansvar för att uppfylla målen.

Det finns en stor utvecklingspotential i att ställa om transportsektorn. Regionen kan ta fler initiativ till att transportslagen samarbetar, främst för att få gods transporterat på järnväg och inom sjöfarten på Göta Älv och i Vänern.

UPPDRAG

- Miljönämnden får i uppdrag att föreslå former för att säkerställa att målsättningen om att Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara fossiloberoende år 2030 uppnås.
- Miljönämnden får i uppdrag att fortsätta satsningen på biogas från avfall och gödsel.
- Miljönämnden får i uppdrag att i samråd med Botaniska trädgården och Fastighetsnämnden utreda ett förslag till ny entré till Botaniska trädgården från Sahlgrenska.

Kollektivtrafiken ska utvecklas

Västra Götalandsregionen har ett trafikförsörjningsprogram med mål för utbyggd trafik, nöjda resenärer och miljöpåverkan. Vi delar trafikförsörjningsprogrammets målbild, men vi har en annan syn på vilka medel som krävs för att nå målen.

Utveckling av kollektivtrafiken har stor betydelse ur många perspektiv.

Kollektivtrafiken behöver byggas ut för att uppnå målet om ett hållbart transportsystem. Miljöhänsyn och möjlighet till arbete och studier är viktiga. Trafiksäkerhet, folkhälsa och jämställdhet är andra viktiga perspektiv. Kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för alla och det förutsätter att biljettpriserna är låga. Bara då kan kollektivtrafiken bidra till vårt övergripande mål, att sluta klyftorna i samhället.

Vi behöver ha kollektivtrafik i hela regionen som en samhällsservice. Olika samhällsbetalda transporter kan samordnas och anropsstyrd trafik kan fungera i delar av regionen. Trafiken i och mellan de större städerna möter andra utmaningar. Det kan handla om att lösa dem genom egna körfält för kollektivtrafiken, utbyggda spår eller tätare trafik. Utbyggda gång- och cykelvägar, fler pendelparkeringar, bilpooler och lånecykelsystem är delar som bidrar till att utveckla kollektivtrafiken.

De regionala järnvägarna kommer att få allt större betydelse, när vi ställer om till högre andel fossiloberoende trafikslag. Kinnekullebanan mellan Håkantorp och Herrljunga och Älvsborgsbanans sträckning mellan Herrljunga och Borås har högsta prioritet. Västra Götalandsregionen bör prioritera sträckorna inom investeringsramen för regionjärnvägar. Vi ska påverka Trafikverkets prioriteringar, så att Kinnekullebanan ryms inom nästa programperiod för statens satsningar. Järnvägsförbindelsen mot Norge, Öxnered-Halden, är en av de banor som behöver utvecklas.

Biljettpriserna är helt avgörande för att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för alla. Det krävs lägre biljettpriser för att få ett ökat resande i kollektivtrafiken. Med lägre priser blir kollektivtrafiken ett möjligt val även för de med lägre inkomster.

All trafik ska vara tillgänglig för alla, även om man har en funktionsnedsättning. Av- och påstigning i fordon ska fungera enkelt, liksom att hållplatsutrop på fordonen både hörs och syns. Bemötandet från den personal som arbetar i kollektivtrafiken, är en av de viktigaste delarna i hur den med funktionsnedsättning uppfattar sina möjligheter att resa.

Kommunerna har idag möjlighet att göra tilläggsköp för sin egen kollektivtrafik. Det finns subventionerade periodkort i Göteborgs kommun, samt fritidskort för unga och seniorkort för äldre som utformats på olika sätt efter kommunernas tillköp. På sikt skulle fler rabattmöjligheter regionaliseras genom en skatteväxling och ges samma utformning i hela regionen.

Vi föreslår att ett ”sommarkort” utreds. Det skulle vara ett regionenrunkort till lågt pris som gäller två eller tre månader under sommaren. Region Skåne har ett motsvarande kort som är uppskattat. Det skulle främst gynna dem med de lägsta inkomsterna som med ett lågt biljettpris skulle kunna resa kollektivt under sommaren, men även gynna besökare och

PRIORITERADE MÅL

- **Målen i det regionala trafikförsörjningsprogrammet ska uppnås**
- **Utbyggd trafik, tillgänglighet och lägre priser på biljetter för att bidra till att minska klyftorna i samhället.**

turismnäringen. De som till vardags pendlar mellan hem och arbetsplats med periodkort, skulle stimuleras att använda kollektivtrafiken även under semestern.

Vi vill se ett ökat statligt stöd till kollektivtrafiken. Regionen ska agera både som påtryckande organisation och som samarbetspartner i de här frågorna. Staten har ett stort ansvar för hur kollektivtrafiken kan utvecklas. Det gäller infrastruktursatsningar, men också utvecklingen av nya bränslen och möjligheten att i försöksverksamhet göra kollektivtrafiken avgiftsfri. Vår långsiktiga vision är att kollektivtrafiken blir avgiftsfri. Det skulle vara ett stort kliv i att minska klyftorna mellan de som har råd att resa och de som inte har det. Det skulle också vara ett stort kliv i att minska privatbilismen, som ett led i klimatomställningen.

Västtrafik har idag möjlighet att utföra trafik i egen regi, eller att upphandla. Vi vill att mer trafik utförs i egen regi, för att ge oss påverkansmöjlighet på till exempel personalens anställningsvillkor och deras kunskap i bemötandefrågor. Om upphandling ändå görs ska den så kallade Vita Jobb modellen tillämpas. Personalen som arbetar i de upphandlade företagen förtjänar goda anställningsvillkor. Personal som mår bra på jobbet har förutsättningar att ge resenärerna ett gott bemötande. Resorna blir tryggare och säkrare om den som kör har bra anställningsvillkor.

UPPDRAG

- Kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att utreda införandet av ett regionalt sommarkort från sommaren 2017.
- Västtrafik får i uppdrag att utreda möjligheten att köra mer av trafiken i egen regi.
- Kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att höja kollektivtrafiktaxorna med maximalt 2,5%.
- Kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att sänka priset för Regionen runt-kortet till 1400 kronor samt att förändra utbudet och ta bort de kort som då blir överflödiga och Regionen runt extra sänks med motsvarande nivå.

Kultur för alla

Genom kulturen kan människor tolka och definiera vår tid, vårt förflutna och våra visioner. Makten över tanken skapas i hög grad av vår möjlighet att utöva kultur och av att få kulturupplevelser. Våra föreställningar präglas av den världsbild som andra förmedlar till oss, men också av vilka möjligheter vi har att själva berätta vår historia.

Tillgången till kulturella mötesplatser behövs för att vi ska finna det intressant och stimulerande att bo, leva och verka i Västra Götaland. Kulturen ska nå ut till alla, men framförallt ska den angå alla.

Kulturellt skapande i alla dess former är både ett mål i sig och ett verktyg för att förstå och förändra samhället. Kulturen i ett demokratiskt samhälle försvarar och ökar förståelsen för varje människas lika värde och alla människors rätt att delta i meningsfulla sammanhang.

Kultur handlar om makt. Samhället har ett ansvar för att ge alla människor möjlighet att använda konstens olika uttryck. Det en samhällselig uppgift att garantera alla människors rätt

PRIORITERADE MÅL

- **Ett vidgat deltagande i kulturen genom att kulturen angår alla.**
- **Värna folkhögskolornas utveckling.**
- **Barn- och ungdomskultur och fria kulturutövare ska prioriteras inom kulturnämndens stödformer.**

att ta del av den professionella kulturen. Kultur handlar om yttrandefrihet. Att få uttrycka sig, genom att inte hindras av ekonomiska förutsättningar eller diskriminering byggd på etnicitet, kön eller funktionsnedsättning. Kultur handlar om demokrati. Det handlar om kamp för egna mötesplatser, för förenings- och yttrandefrihet och för rätt till delaktighet i kulturlivet. Kultur handlar om folkhälsa och folkbildning. Folkbildningen är en del av det regionala folkhälsoarbetet och arbetsmarknadsutvecklingen. Folkhögskolor och studieförbunden erbjuder ett klimat som gynnar alla människors lika värde. De ger plats för människor med olika bakgrund, politisk och religiös tillhörighet. De är demokratiskt uppbyggda och deltagarstyrda. Folkhögskolorna bedriver en unik skolform som ger möjlighet att kombinera kreativ verksamhet, politiskt engagemang och hälsa med att samtidigt komplettera tidigare skolgång och förberedelser för högre studier. Vänsterpartiet slår vakt om folkhögskolornas suveränitet och rätt till profilering.

Regionen ska särskilt prioritera barn och ungas tillgång till kulturella uttryck. Läsprojekten i samarbete med kommunerna är angelägna. De extra resurser som tillförs Kulturnämnden ska riktas till barn- och ungdomskultur och satsningar på folkbildning och folkhögskolor. Stöd till fria yrkesutövares möjlighet att bilda nätverk och kompetensutveckla sig är ett annat utvecklingsområde.

I den digitala eran skapas nya arbetstillfällen och kulturuttryck inom information och kommunikation, till exempel design, musik och film. Kulturnämnden behöver utveckla sina kunskaper inom dessa kulturuttryck.

De stora institutionerna, GöteborgsOperan och Göteborgs Symfonikerna AB, har ett särskilt ansvar att finnas i hela regionen och att erbjuda ett kulturutbud där många kan känna att föreställningarna angår och utvecklar dem. De är en stor och viktig del av kulturlivet i Västra Götaland och finansierar delar av sin verksamhet genom en stor andel av kulturnämndens resurser. Den långsiktiga inriktningen bör vara att söka alternativ till en del av dagens finansiering från Kulturnämnden.

UPPDRAG

- Kulturnämnden får i uppdrag att utveckla regionens stöd till nätverk och kompetenshöjning för fria kulturutövare.
- Kulturnämnden får i uppdrag att bistå de stora institutionerna med att finna alternativ till delar av dagens finansieringsform.
- Kulturnämnden får i uppdrag att utveckla sina arbetsformer så att kulturen prioriterar sin roll i integrationsarbetet.

Förändringar i regionbidrag

Ekonomiska satsningar för en rundare region

- Kollektivtrafiknämnden tillförs 252 Mkr 2016 för utbyggd kollektivtrafik enligt trafikförsörjningsplanen, samt 200 miljoner 2017 och 240 miljoner 2018.
- Kollektivtrafiknämnden tillförs 63 Mkr för 2016 för att kompensera för att biljettpriserna under 2016 höjs med 2,5%.

- Kollektivtrafiknämnden tillförs 52 Mkr för 2016 för att sänka priset på Regioneruntkortet till 1400 kronor/mån samt 7 miljoner extra 2017 och 2018 som kompensation för att nivån på kortet fryses på 1400 kronor per månad.
- Regionutvecklingsnämnden tillförs 45 miljoner för 2016 för satsningar på utveckling av infrastrukturen i regionen, med en minskad ram på 10 miljoner 2017 och en ökad ram med 35 miljoner 2018.

Övriga förändringar av regionbidrag

- Regionutvecklingsnämndens bidrag minskas med 50 miljoner genom minskning av projektbidrag.
- Kulturnämnden tillförs 16 miljoner 2016 som kompensation för förändring av sociala avgifter för instrumentvård samt utrymme för högre kostnad för Bohusläns museum samt Stiftelsen Läckö slott.
- Kulturnämnden tillfördes 10 miljoner från 2015 för en långsiktig ambitionshöjning för barn- och ungdomskultur och satsningar på folkbildning och folkhögskolor som ligger kvar som en permanent ramhöjning.
- Miljönämndens resurstillskott på 15 miljoner i tilläggsbudget 2015 ligger kvar som en permanent ramhöjning.

Ekonomi, styrning och regionövergripande verksamheter

Ekonomiska förutsättningar

Västra Götalandsregionens ekonomi är stark efter en längre tid av övervägande goda ekonomiska resultat. Det egna kapitalet är över fem miljarder och likviditeten över nio miljarder. Därför finns det ett utrymme för att kunna göra kortsiktiga underskott under några år och ändå ha en stabil ekonomi. I budgeten finns en prognos för kraftigt ökade pensionskostnader på mer än 500 miljoner 2017 och nästan en miljard 2018. Utifrån nu gällande prognoser för framtida utbetalningar är vår budget kraftigt underbalanserad 2018. Detta måste hanteras på andra sätt än genom nedskärningar i verksamheterna.

Utvecklingen i Västra Götalandsregionen måste ske på ett sätt som är ekonomiskt hållbart. Men det överordnade målet är att arbeta för en socialt hållbar utveckling som sker på ett långsiktigt hållbart sätt både ekologiskt och ekonomiskt. Verksamheten för Västra Götalandsregionen ska bedrivas i ekonomisk balans, med ett ekonomiskt resultat som på lång sikt är positivt.

Vi tillämpar ett differentierat effektiviseringskrav i den här budgeten, för att visa på vår grundläggande prioritering av hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken. Akutsjukvården har inget effektiviseringskrav medan övrig hälso- och sjukvård har ett effektiviseringskrav som fasas ut. 2016 är effektiviseringskravet 0,5%, 2017 0,3% och 2018 är det helt borta.

Övriga verksamheter har ett effektiviseringskrav på 1%, vilket frigör resurser som kan satsas på hälso- och sjukvård och kollektivtrafik. Arbetet med detta effektiviseringskrav ska ske genom att beställarnämnderna i dialog med utförarna pekar ut vad som ska prioriteras bort för att frigöra detta utrymme.

Regionstyrelsen ska återkomma med förslag till finansiering av Bild- och interventionscentrum.

Vid fördelningen av resurser till hälso- och sjukvårdsnämnderna används samma fördelningsnyckel som vid 2015 års fördelning.

UTVECKLING AV SKATTEUNDERLAG OCH INTÄKTER

Årlig procentuell ökning

	2015	2016	2017	2018
SKL, april 2015	5,0	5,4	4,3	4,2
Reg, april 2015	5,3	5,7	5,3	4,7
ESV, mars 2015	4,9	4,5	4,5	4,4
SKL, feb 2015	5,1	5,1	4,5	4,3
SKL, dec 2014	5,2	4,7	4,2	4,2

Källa: Ekonomistyrningsverket, Regeringen, SKL

EFFEKTIVISERINGSKRAV I OLIKA VERKSAMHETER

Årligt effektiviseringskrav (procent)

	2016	2016	2017
Effektiviseringskrav övrig hälso- och sjukvård inom hälso- och sjukvårdsnämnderna samt Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	0,5	0,3	0
Effektiviseringskrav akutsjukvård	0	0	0
Viktat effektiviseringskrav Hälso- och sjukvårdsnämnderna	0,1	0,06	
Effektiviseringskrav övriga nämnder och styrelser	1,0	1,0	1,0

TABELL FÖR LANDSTINGSPRISINDEX

Årlig procentuell förändring

	2015	2016	2017	2018
LPIK, inklusive läkemedel	1,8	2,4	2,4	3,0
- Timlön	2,8	3,0	3,2	3,3
- Sociala avgifter	3,2	3,0	3,3	5,5
- Läkemedel	-2,1	0,3	-1,1	-1,1
- Förbrukning	1,1	1,9	2,2	2,3
LPIK exklusive läkemedel	2,4	2,7	2,9	3,5

Som index för uppräknig används index inklusive läkemedel för Hälso- och sjukvårdsstyrelsen och index exklusive läkemedel för samtliga övriga nämnder och styrelser. Kollektivtrafiknämnden budgeteras med ramfinansiering enligt särskild ordning.

FÖLJANDE FINANSIELLA MÅL SKA GÄLLA

- Nettokostnaderna ska på lång sikt inte överstiga summan av skatteintäkter och statsbidrag
- Det egna kapitalet ska som lägst vara 3000 miljoner.
- Extern upplåning får efter godkännande i Regionstyrelsen ske till strategiska investeringar.

SKATTESATS

Skattesatsen höjs 10 öre och föreslås till 11 kronor och 58 öre per skattekrona för 2016.

Ökade investeringar

Den nya investeringsmodellen som började gälla 2013 har en central del för strategiska investeringar i fastigheter och utrustningsinvesteringar och en lokal del.

Investeringsplanen ska bygga på en långsiktig analys av de strategiska behoven för vårdens och kollektivtrafikens utveckling. Det gäller inte minst för de stora satsningar som kommer att krävas för att ta fram framtidens vårdinformationssystem. Tidigare erfarenheter av att införa IT-system inom vården har visat att det inte har lönat sig att skynda fram till nya beslut. Det utvecklingsarbete som görs med Stockholm och Skåne inom 3R-samarbetet kommer att leda till kostnader som vi får anledning att återvända till i senare budgetar.

Fastighetsindex fastställs till 2,0% för 2016.

INVESTERINGSRAMAR, MNKR

	2014	2015	2016	2017	2018
LPIK exklusive läkemedel	3300	3600	4400	4400	4400

Demokratisk styrning och uppföljning

Västra Götalandsregionens långsiktiga inriktning bestäms av regionfullmäktige som medborgarnas direktvalda representanter. Det är fundamentet i den demokratiska styrningen. Budgeten är det överordnade styrdokumentet. Regionfullmäktiges utpekade mål i budgeten ska genomföras av nämnder och styrelser och återrapporteras.

Befolkningsföreträdarna i övrigt måste också få ett handlingsutrymme att prioritera och att föra dialog med medborgarna om den långsiktiga utvecklingen vilket ger en viktig lokal anpassning inom till exempel hälso- och sjukvården. Vårdöverenskommelser mellan hälso- och sjukvårdsnämnder och utförare ska utvecklas till att tydligare väga in medicinska prioriteringar. Ansvar för att prioritera bort sådant som inte ska göras inom vården kan inte skjutas över till sjukhusen eller vårdpersonalen, utan måste utformas i en dialog även med befolkningsföreträdarna i Hälso- och sjukvårdsnämnderna.

Utförarstyrelser ska arbeta enligt de mål som pekats ut av regionfullmäktige, och deras inriktning och prioriteringar ska preciseras och prioriteras i överenskommelser med beställarnämnder. Det ska ske utifrån regionfullmäktiges utpekade mål, men med utrymme för andra prioriteringar. Arbetet i verksamheterna ska bedrivas på ett ekonomiskt hållbart sätt, men ekonomi i balans får aldrig överordnas kvalitet eller patientsäkerhet.

Regionstyrelsen har ett viktigt uppdrag genom sin uppsiktsplikt att bevaka att regionfullmäktiges mål och beslut blir genomförda. Regionstyrelsen ska underlätta beställarnämndernas och utförarnas arbete genom att skapa väl fungerande system för administration, analys, uppföljning och andra viktiga stödfunktioner.

Vi ser samarbete som centralt för att nå en effektivare hälso- och sjukvård. Västra Götalandsregionen måste agera som en samlad region. Sjukhus eller vårdcentraler som har tillfälliga problem måste kunna räkna med att få hjälp från andra. Regionstyrelsen har ett

viktigt uppdrag att samordna detta så att utförarna arbetar gemensamt för befolkningens bästa i hela Västra Götaland.

De policydokument och strategidokument som beslutats av Regionfullmäktige gäller för samtliga verksamheter inom Västra Götalandsregionen. Vid upphandling ska det preciseras vilka av motsvarande krav ska ställas även på upphandlad verksamhet. Regionstyrelsen ska se till att det sker en regelbunden uppföljning av att policydokumenten genomförs.

Västra Götalandsregionen ska genomföra mer av våra uppdrag i egen regi. Det ger en direkt möjlighet att styra och välfärdssektorn dräneras inte genom att privata företag tar ut vinster. Vi rår över kvalitetskrav och anställningsförhållanden. När vi väljer att upphandla ska vi använda Vita jobb-modellen då den är tillämplig. Det förhindrar att vi köper in svart arbetskraft och ger rimliga villkor för de anställda i företagen. Vi vill också att de företag vi handlar med ger sina anställda samma meddelarfrihet som den som gäller för offentliganställda. Vid alla upphandlingar där det är juridiskt möjligt ska vi ställa krav på kollektivavtal och meddelarfrihet.

Regionstyrelsen leder arbetet med att ta fram framtidens vårdinformationssystem. Finansieringen av dessa kommer vi att återkomma till när det står klart hur stora kostnaderna blir.

Västra Götalandsregionen ska arbeta med jämställdhetsintegrerat budgetarbete. Det innebär att jämställdheten ska finnas med och vägas in i all styrning och budgetarbete i verksamheterna. Detta arbete behöver en tempohöjning och integreras med den kunskapshöjning om MR-arbete som vi föreslår. Mänskliga rättigheter, normkritik och genusanalys ska ta större plats i styrning och uppföljnings- och analysarbete. Regionstyrelsen ska få en årlig återrapportering av hur detta arbete har genomförts, så att de kan arbeta för att sprida goda exempel till andra verksamheter.

UPPDRAG

- Regionstyrelsen får i uppdrag att ge en grupp av forskare i uppdrag att göra en grundlig utvärdering av beställar-/utförarmodellen och ta fram förslag till alternativa styrmodeller till denna, och att detta ska återrapporteras senast våren 2017.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att utveckla styrmodeller som stimulerar en verksamhetsutveckling som sker underifrån där alla personalgrupper involveras.
- Samtliga nämnder, styrelser och bolag ska arbeta med jämställdhetsintegrerad budgetering så att jämställdhetsperspektivet genomsyrar alla delar av budgetarbete och uppföljning samt återrapportera detta till Regionstyrelsen.

VG primärvård – sammanfattning av våra krav och ekonomisk ram

Vi är emot att ha ett vårdvalssystem för primärvården, men är tvingade till att ha ett sådant vårdval av riksdagen. Vi har på andra ställen i denna budget utvecklat våra synpunkter och krav på hur vårdvalet kan förbättras i Krav- och kvalitetsboken.

- Ett mer rimligt regelsystem för läkarnärvaro och handledning för att ge primärvården på landsbygden rimliga villkor och säkra en jämlik tillgång till primärvård i hela regionen. Även kravet på öppettider kan behöva ses över.

- Tydligare krav på de att vårdcentraler ska ha tillgång till flera olika personalkategorier för arbetet med första linjens psykiatri.

Budgetramen för vårdvalet VG primärvård beslutas till 5691 miljoner för 2016.

Det ekonomiska ansvaret för vårdval rehab flyttas från 2017 till Hälso- och sjukvårdsstyrelsen.

UPPDRAG

- Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att inför beslut om budget 2017 ta fram underlag för vilken årlig kostnad som ska föras över från Hälso- och sjukvårdsnämnderna till Hälso- och sjukvårdsstyrelsen när det ekonomiska ansvaret för vårdval rehab flyttas över.

Fastighetsfrågor

Våra sjukhusfastigheter är ofta byggda på 60- och 70-talet, är inte ändamålsenliga och konsumerar onödigt mycket energi.

Utvecklingen mot bättre fungerande lokaler är också en utveckling mot en mer hållbar utveckling och minskad klimatpåverkan.

Vi vill se ett fokus på miljövänligt byggande. Miljöcertifiering av den egna verksamheten är en del av kvalitetssäkring. Det ska genomföras livscykelanalys vid alla byggprojekt. Detta kan leda till att vi bygger i trä istället för betong. Vi vill också se en tydligare analys av risken för översvämningar vid nybyggen och renoveringar.

Det ska genomföras en barnkonsekvensanalys vid allt byggande.

Våra lokaler ska vara tillgängliga för alla. Vi vill senast 2017 se 100% måluppfyllelse vad gäller att få bort enkelt avhjälpbara hinder i våra egna lokaler. Fastighetsnämnden tillförs ett investeringsutrymme för att klara detta.

Satsningarna på klimatinvesteringar för minskad klimatpåverkan ska fortsätta.

Vita jobb ska implementeras vid upphandlingar av byggnationer.

Det är viktigt utveckla en modell för att analysera jämställdhetseffekter av alla investeringar för att bidra till ett mer jämställt samhälle.

UPPDRAG

- Fastighetsnämnden får i uppdrag att i samråd med Miljönämnden ta fram en modell för att göra livscykelanalys vid alla nybyggnationer.

PRIORITERADE MÅL

- Vita jobb-modellen ska användas vid upphandling av fastighetsprojekt.
- Livscykelanalys ska göras vid alla ny- och ombyggnationer.
- Barnkonsekvensanalys ska göras vid alla ny- och ombyggnationer.

Förändringar i regionbidrag

- En resultatreserv på 200 miljoner löses upp på Moderförvaltningen 2016.

- Fastighetsnämnden tillförs 15 miljoner 2016 för att bekosta kostnadsökningar till följd av energibesparande investeringar.
- Servicenämnden tillförs 19 miljoner för finansiering av nya hjälpmedelsavtalet.
- Den ekonomiska ramen för VG primärvård bestäms till 5691 miljoner för 2016.

Besluts punkter

Regionstyrelsen föreslår Regionfullmäktige att besluta:

1. regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för år 2016 fastställs i enlighet med föreliggande förslag till budget,
2. inriktningen för åren 2017 och 2018 fastställs som underlag för den fortsatta planeringen,
3. skattesatsen för 2016 fastställs till 11 kronor och 58 öre per skattekrona,
4. i budgeten angivna strategiska mål, prioriterade mål 2016 samt finansiella mål fastställs.
5. regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om planeringsdirektiv för 2016 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten som grund.
6. regionstyrelsen bemyndigas att utifrån en investeringsram om 4400 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2016,
7. regionstyrelsen bemyndigas att under år 2016 uppta lån om ett högsta belopp av 3 000 mnkr vilket hanteras enligt föreskrifterna i finanspolicyn,
8. regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art,
9. fastighetsindex fastställs till 2,0 procent som underlag för beräkning av hyror,
10. ramen för VG Primärvård fastställs till 5691 mnkr.
11. ett koncernbidrag från tandvårdsstyrelsen fastställs till 25 mnkr och från Primärvårdsstyrelsen fastställs till 0 mnkr.
12. kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att justera taxorna inom kollektivtrafiken med max 2,5 procent årligen för 2016-2018,
13. regionutvecklingsnämnden, kollektivtrafiknämnden och kulturnämnden får i uppdrag att senast under oktober månad 2015 fatta beslut om uppdrag m.m. till respektive verksamheter,
14. servicenämnden får i uppdrag att senast den 31 oktober 2015 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter
15. hälso- och sjukvårdsnämnderna får i uppdrag att i senast den 31 oktober 2015 träffa överenskommelser med berörda styrelser, förvaltningar och alternativa utförare inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende ersättningar, vårdnivåer och vårdinriktningar m.m.
16. styrelser och nämnder får i uppdrag att senast den 30 november 2015 inkomma till regionstyrelsen med detaljbudget för 2016 samt flerårsplan för 2017-2018,
17. regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om detaljbudget för 2016 efter det att styrelser och nämnder inkommit med sina detaljbudgetförslag.
18. i övrigt fastställa i budgeten angivna uppdrag och inriktningar för 2016 och i plan för 2017-2018

Regionbidrag

Regionbidrag (mnkr)	Just reg bidrag 2015	Plan 2016	Plan 2017	Plan 2018
Regionfullmäktige	80,5	76,9	78,4	80,3
Regionstyrelsen	1 595,1	1 788,8	1 942,7	2 106,3
varav Hälso- och sjukvårdsutskottet	0,0			
varav Personalutskottet	233,3	383,7	511,0	638,8
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	7 151,7	7 522,6	7 805,5	8 039,7
Folkhälsokommittén	43,2	43,9	44,8	45,9
Kommittén för rättighetsfrågor	40,3	44,0	44,8	46,0
Sahlgrenska Universitetssjukhuset	848,1	871,0	891,9	923,1
Revisorskollegiet	23,9	24,3	24,7	25,3
Patientnämnd	17,9	18,3	18,6	19,1
Arkivnämnd	30,6	31,1	31,7	32,5
Fastighetsnämnd	198,0	226,9	228,5	230,6
Servicenämnd	102,7	123,4	125,8	128,9
Nämnd Hälsan & stressmedicin	17,9	18,3	18,6	19,1
HSN Norra	4 922,9	5 083,0	5 231,6	5 414,7
HSN Södra	3 784,4	3 918,5	4 047,9	4 189,5
HSN Östra	4 736,7	4 905,4	5 068,0	5 245,4
HSN Västra	5 664,7	5 874,3	6 076,9	6 289,6
HSN Gbg	8 830,9	9 166,8	9 491,8	9 824,0
Regionutvecklingsnämnd	697,9	704,8	678,2	730,1
Kulturnämnd	1 053,5	1 087,4	1 108,0	1 135,7
Miljönämnd	87,5	89,0	90,7	92,9
Kollektivtrafiknämnden	3 948,0	4 315,0	4 522,0	4 769,0
Koncernbanken	-477,7	-477,7	-477,7	-477,7
Moderförvaltningen	2 100,6	2 285,0	2 855,6	3 387,4
Summa regionbidrag	45 499,3	47 740,7	49 948,8	52 297,4
Resultaträkning VGR:				
	2015	2016	2017	2018
Skatt 11,58 från 2016	40 761,7	44 150,6	45 906,1	47 659,2
Statsbidrag läkemedel	3 520,0	3 520,0	3 520,0	3 520,0
Statsbidrag sjukfrånvaro	80,0	80,0	80,0	80,0
Statsbidrag kömiljarden (vårdgaranti)	150,0	100,0	100,0	100,0
SUMMA	44 511,7	47 850,6	49 606,1	51 359,2
Regionbidrag (nettokostn. per nämnd/styrelse)	-45 499,3	-47 740,7	-49 948,8	-52 297,4
ÅRETS RESULTAT	-987,6	109,9	-342,8	-938,1
RESULTAT EFTER SKATTEJUSTERING	156,4			

